

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők

A szivárvány.

A hosszú ideig tartó özönviz után kiderült az égbolt és a sirva futó fellegeken megje-
lent a békességnek jele, a szép szivárvány. Kijöve annakokáért Nőé és az ő fiai, az ő felesége és
az ő fiainak feleségei.

És építte oltárt Nőé az Urnak és vett minden tiszta állathól, minden tiszta repdeső állat-
ból és áldozék égő áldozattal azon az oltáron.

És illatozá az Ur azt a kedves illatot és szövetséget szerze az emberekkel és az ő ivét,
mint a szövetségnek jelét helyezteté a fellegekben . . .

Mi is átéltük az özönviz idejét. Láttuk, szivszorongva láttuk mint növekszik a szemyes
áradat. Már az alap építményeket mosta, már a legmagasabb csúcsokat fenyegette, már alig lát-
szott valami menedék. És ekkor kiderült felettünk az ég és megtetszett felettünk az Ur kegyelmé-
nek jele a ragyogó szivárvány a fellegekben. Nyugat felől a Dunától terült el magas ívben a ma-
gyar sik felett, azután többszöröződni, szakadozni kezdett míg szépen lengő színes zászlók lettek
belőle. És sok szivekben oltár épüle és sokfelől a hála áldozata szállott az ég felé és mindenki
érezte azt a kedves illatot, melyet a megbékült Teremtő illatozott egykor midőn monda az Ő szi-
vében: Nem átkozom meg többé e földet és nem léssen ennek utánna özönviz a földnek eltör-
lésére. Halljátok emberek! megengeszteltetett az Ur, nem átkozza meg többé a földet, a magyar
földet. Halljátok és ne átkozódjatok egymás ellen ti se.

Vándor.

Móz. I. 8, 9. rész.

Uj élet.

III.

Az Eröss új könyve nyomán itt-ott napirendre került nálunk a buddhizmus az elmulás és halál szomorú vallása. Többen úgy találták, hogy az sokban hasonlít ahoz a tudományhoz, melyet a Megváltó hirdetett. Nagy tévedés. A Krisztus evangélioma csakugyan az, a minek neve mutatja: lélek és élet; a budhizmus meg a halál és megsemmisülés.

Semmi sem választja el jobban a két világot egymástól mint a halálról való felfogás. Buddha az életben is a halált keresi, Krisztus a halálban is az életet mutatja. Mindketten beszélnek halálról, mind a ketten példát adnak az életre. De Buddhánál a halál végcél, megváltás, üdvösség és a példaadás öngyilkosság, a test és a lélek fokenkénti megöklése; a Megváltóval pedig a halál csak egy új, szebb élet kezdete és az élet fokozatos testi, lelki felszabadítás a bűn, a szenvedélyek, a terheltég alól.

Élet: ez Buddhánál így olvastatik: halál.
Halál: Krisztusnál ezt jelenti: élet.

Halál! ez a szó gyermek korunkban kíváncsiságot keltve hangzott füleinkbe, kétségbeesve tapasztaltuk rettentő hatalmát később és most az élet delén túl megadással, sőt vágyódással nézünk elébe.

Lesz, lesz vége a szenvedésnek, nyomornak; nem úgy, hogy semmi ne következék

utánna, hanem hogy új élet kárpótolja azt. Uj élet a halál után. A sirban is, hol a test feloszlik és parányai új összeköttetésbe lépnek, menyeyei formát öltenek magukra És új élet fent az emberek között is a világban, hol naponta meg kell halnunk, hogy új életet vehessünk.

Terhes örökség nyomja vállainkat, ez a terhes örökség a bűn, a terheltég, mely atyainkról szállott reánk s melyet magunk is megnöveltünk. Minden ballépés, melyet elkövetett, mint a lefelé eső súly a mi lelkünket nyomja, a mi futásunkat nehezíti. S ezzel szemben mily kevés a mi elébb segít! Az erőfeszítés, melylyel a munka és kötelességteljesítés mezején megállottunk, a kitartás, melylyel a régi rossz hajlamokat meggyőztük és erényeket örökítettünk.

Ezen az úton jön a feltámadt Krisztus mi előnkbe. A mit életében tanított és megmutatott, azt példázta ki halálával és feltámadásával. Törtétek meg! előtte is felhangzott, de hogy lehet megtérni, és miért kell megtérni, azt csak ő mutatta meg egyedül.

Megtérés, újjászületés, feltámadás azóta is sokszor felhangzanak a különböző vallásokban és a mi templomainkban is. Vannak könnyű és felületes lelkek, a kik pusztá külsőségekbe helyezik és a bűnök bevallásával, valami szertartásos formassággal könnyen kiegyenlítettnek veszik. Ez tévedés, a megtérés egyedül a belső emberre tartozó folyamat, mely a lélekben megy végbe. Menekülni próbálunk általa a rosszra vezető hajlamoktól, a lelki testi bajoktól, menekülni egy

TÁRCA.

A régi egyházi jegyzőkönyvek meg a kisujszállási templomépítés.

Bármennyire igyekeznék is valaki a multat mindenáron a jelen rovására dicsérni, fáradsága kárba veszne, ha a régi jegyzőkönyveket akarná dicsérni. Mai jegyzőkönyveink megközelítik a pontosságot, s ha vannak is bennök hézagok, ha bizonyos előzmények mellőzése miatt minden úgy nem áll is tisztán előttünk, ha pusztán csak a jegyzőkönyvekre támaszkodunk, mégis az utóbbi fél évszázad alatt a jegyzőkönyvek vezetésében nagy fejlődést lehet konstatálni.

A jegyzőkönyvek pontos vezetése egyházi életünkben nagyon lassan szilárdult meg. Ennek oka abban keresendő, hogy semmiféle intézkedés nem volt arra nézve, hogy a jegyzőkönyvek pontossága ellenőriztessék. Elméletileg intézkedett a jegyzőkönyvek pontos vezetéséről már Gelei Katona 93-ik kánona is, meghagyván, hogy a generális notarius a tiszántuli egyházkerületben (egyházkerületi jegyző) hiven vezesse a határozatot a jegyzőkönyvbe. Mivel azonban egy jó századon át generális notarius nem is volt, a jegyzőkönyv vezetésére

nézve semmiféle forma ki nem fejlődhetett. A tiszántuli egyházkerületben a legrégebb egyházkerületi jegyzőkönyv tanúsága szerint egészen 1664-ig a püspököksajátkezüleg jegyezték fel a végzéseket. Az ugynevezett generális synodusok (egyházkerületi gyűlések) végzései ezért maradtak ránk, nagyon fogyatékosan. Legtöbb gyűlésről alig van feljegyezve egyéb, mint hogy szuperintendenst választottak, vagy az espereseket megerősítették (de még ezt sem jegyezték fel következetesen,) vagy hogy egyik vagy másik lelkészt hibájáért megbüntették, vagy letették, de ebben az esetben következetesen utána tették, hogy „bűnbánatot tartott,“ „fogadást tett“ és reversálist irt alá, hogy többé abba a bűnbe nem esik, hát visszafogadták. Ettől a sablontól ritkán tértek el, s ritkán találjuk, hogy az örökre való letétellel ér véget a jegyzőkönyvi határozat. De még ha így van is feljegyezve, az nem zárja ki, hogy néhány év mulva már ismét mint lelkész szerepel. Még aránylag legpontosabban feljegyezték az „ordinationóra“ (lelkésszé avatásra) megjelent neveit elsorolván az eklézsiákat is, melyekbe kibocsátottak. Mikor a jegyzőkönyvet olvasva, a gyűlés főtárgyait várjuk, a jegyzőkönyv eszel a mondattal: „ezután különféle ügyek intéztettek el“ hirtelen véget ér.

Igy van ez feljegyezve az 1635 évi bagaméri közzsiratról.¹ Vagy az 1638 junius 6-án tartott nagybányai

¹ Tiszántuli legrégebb egyh. k. j. k. 72. l.

új irányba fordulás az akaratnak nevelése és erősítése által. Lélek nevelés és lélek gyakorl. és lélek gyógyulás ez, mely megkülönböztethetőleg, három mozzanatból áll. A megismerésből egy passiv megtartóztatásból és egy aktív tevékenységből. Mind a három fokon ad a Megváltó példája segítséget, a siker reményét s vele az elhatározást pedig egyedül Ő adja és az ő szentei. Az, hogy a halál után ismét élet következik a hit tanítja. Az, hogy az életet, az életben ujjá lehet alakítani s hogy a legnagyobb lelki bajokból is meglehet gyógyulni, a tapasztalat is igazolja. De ez a tapasztalat a Krisztussal kezdődött s a gyógyulás azóta is az Ő nevéhez és tudományához van kötve.

Feltámadás a halálból, milyen mesésen, milyen csodásan hangzik ez és mégis valóság.

Azzá lesz a természetben, melyben tavasszal éppen ott a legdusabb az élet, a hol legnagyobb volt a hervadás és a pusztulás.

Az, a történelem folyamán, hol népek, nemzetek, egyházak meghalásáról és feltámadásáról olvasunk.

És valóság a mi életünkben is, csak hogy nem törődünk vele s nem ismerjük teljesen a módszerét. Olyan villanásszerűen jön néha utaink megváltoztatása, rossz szokásaink, szenvedélyeink leküzdése, hogy a változás oka és lefolyása dacára annak, hogy saját lelkünkben ment végbe, előttünk is rejtélynek marad.

De tény, azért legyen erős a megjavulás a gyógyulás iránti hit, vizsgáltsák, bővítsék,

hirdetessék az idevonatkozó tudomány és kísértessek meg a gyógyítás is maga.

Oly sokan szenvedünk, oly nagy a nyomor, oly kevesen vannak a boldog egészségesek, kik orvos nélkül nem szűkölködnek, oly aktuális a megváltás, feltámadás hite, mint az Igének testben megjelenésekor, sőt még aktuálisabb.

Az élet azóta romlottabb, az ember idege-sebb és lelke betegbb.

Ezt a hitet ébren tartani, ezt a tudományt tanítani és ezt a gyógyítást tényleg eszközölni a Krisztust követők, a keresztyén egyházak feladata. A mi evangéliomi egyházunké is.

Hogy azonban feladatunkat teljesíthessük, többet kellene tudni a lélek betegségről, a lelki élet körtanáról és rendszeresebbé kellene tenni az idevonatkozó gyakorlatokat.

Lélektant nem is tanulnak theologusaink s az egyház célja is nagyon jelképesen terjesztik elébök. Az igazság sokszor a hasonlatba vész nálunk is és a merő külső formák miniket is megejtene. Anyagián fegalmazzuk a hit tárgyait, hol pedig inkább jelképi dolgokkal állunk szemben és szimbolizálunk ott, a hol tényleges eljárásokra volna szükség, mint p. o. a lelki terapia, a lelki erő gyűjtés, lelki atletizmus terén.

De a fő a hitnek az erős, hegyeket moz-dító hitnek a hiánya. Ezt kell a szivekben felkelteni s ezért kell a tavaszra, természetre, történelemre és ezekben a Megváltó életére, példá-

közzsinaról: „azután különféle ügyek tárgyal-tattak.”¹

Az a gyakorlat, hogy a püspök írja be a szu-perintendeniális végzéseket a jegyzőkönyvekbe, 1664-ben megszűnt. De hogy ekkor szervezték volna a jegyzőséget annak semmi nyoma nincs. Csak az bizonyos, hogy 1664 jan. 21-től 1667 június 27—28-ig Komáromi Csipkés György írta be a generális zsinatok végzéseit. Való-szinű azonban hogy már Komáromi Csipkés György is rendes notárius volt. Az 1688 nov. 7-én Kölesén tartott közzsinat 3 pontban foglalt határozattá már kétségtelenné teszi, hogy egyházkerületi jegyzőt választottak: A gene-ráliseklésia notáriusává közegyetértesse Váradi Mihály szatmári esperes választott.² Még az elnevezése sem mindenütt egyforma. Így 1692 június 29-én Diószegi József esperes volt a „generális eklésia scribája.”³ Még érdekesebb az 1694 nov. 21-iki matolesi közzsinat vég-zése: „Pányoki Mihály vámfalui lelkész a zsinati jegy-zővé, graphiáriussá választatván még a mult zsinaton, de most jelen nem lévén, helyette a nagybányai espe-res eskettetik fel.”⁴

Ugy látszik tehát, hogy miután a püspököt a jegy-zőkönyv vezetés alól felmentették, az esperesekre került a sor. A XVIII században ennek az eljárásnak a cél-szerűtlenségét is belátták és választottak külön jegyzőt majd pedig fő és aljegyzőt, sőt irnokokkal is ellátták őket. Azonban a jegyzőkönyvek még a XVIII század végén is hiányosak, sőt néhol a XIX század elején is súlyos kifogások alá estek. A jegyzőkönyvben egyház-kerületi végzés értelmében megörökítendő feljegyzések igen pontatlanok. Ebben az irányban a traditio hami-sítatlanul szállt át egészen a legujabb időkig. Így pl. a XVI—XVII században a bármi tekintetben hibázó lel-készeket reverzális írása mellett fogadta vissza a közzsina-t. Az egyházkerületi jegyzőkönyvben sok ilyen rever-sálisnak csak az eleje van beírva, azután csakhamar felbeszakad, a reverzális a alól bünbánó aláírása is hi-ányzik. Arra is van eset, hogy a reverzalist beírta a jegyzőkönyv, írója de nem a reverzális adásra kötelezett egyén írta alá, hanem maga a jegyzőkönyv vezetője írta oda, hogy ki adta a reverzalist.

A XVIII század második felében évről-évre nő a jegyzőkönyvek pontossága. Egyesületi határozatok előbbi határozatokhoz kapcsolódnak, előbbi végzésekre hivatkozás történik, ép úgy mint napjainkban. A jegy-zőkönyv írójában meg volt a jó szándék, hogy az ide-zett jegyzőkönyvi határozatok számát később beírja, a

¹ U. o. 75. l.

² U. o. 154. l.

³ U. o. 160. l.

⁴ U. o. 164. l.

jára és tanítására rámutatni. Az Ő szava lélek és élet. Élet a halálban, új élet a halál által; fel-támadás a siron innen és a siron túl.

Dr. Ferenczy Gyula.

A tiszadadai birtok ügye.

A kollégiumnak Tiszadadán van egy 2009 kat. hold területű birtoka. Ez a birtok a lehető legjobb föld, a mi a Tisza mentén egyáltalában létezhetik. Van rajta 80,000 kor. értékű gazdasági épület; holdanként tiszta jövedelme 15 korona s néhány fillér. Becsülve van leltár szerint 1,000,000 koronára, mely összegnek a jövedelem 3.1%-át teszi ki.

Tekintettel arra, hogy a bérlőkkel mindig baj van, hogy folyvást építeni kell és a hátralekös fizetéssel is küzdeni (volt év melyről 20,000 frt is oda vészett) s főleg, hogy a jövedelem kevés: többször felmerült a földbirtok értékesítésének a gondolata. Ki is küldetett idevonatkozólag egy bizottság s az egyházkerület is foglalkozott ez ügygyel. Mégis konkrét alakot a

helyet is kihagyta a határozat számának bejegyzésére, ez azonban örökre elmaradt.

A protestánsoknak Mária Terézia és II József alatt sok sérelmes ügyben kellett a helytartó tanácshoz meg a királyhoz felterjesztést intézni. Miután sérelmekről volt szó, az ügyet részletesen ki kellett fejteni, s a törvényeket s királyi leiratokat pontosan idézni, nem csoda, ha kisebb jelentőségű ügyben is ívekre megy a felterjesztés szövege. Van köztük olyan is, mely 25—30 ivretű lapra rug. Ily körülmények közt a jegyzőkönyv vezetőjének a türelme hamar elfogyott, s a mint a tanácshoz felterjesztést kell intézni „tenore sequenti” a kettős pont után 5—10 vagy a szükség szerint 15 üres lap is következik, mely immár bizonyosan örökre üresen fog maradni, megörökítvén a jegyzőkönyv elhanyagolójának a nevét.

A kisujszállási templom építési és felavatási okmánya meg úgy kerül bele e cikkbe, hogy 1789-ben a kisujszállási egyház templomának építését befejezván, s a templomot felavatván, az egyház előjárói aggódván, hogy a templomban elhelyezett okmányok elpusztulhatnak mint biztos helyre az egyházkerülethez küldték be a templomépítésre vonatkozó okmányt azzal a kéréssel, hogy az beírassék az egyházkerületi jegyzőkönyvbe. Az ügy előzményei be is vannak vezetve, de mikor ez következik: „tenore sequenti” és a kettős pont, a jegyzőkönyv megszakad, s utána következik két üres lap, annak a jeléül, hogy a jegyzőkönyv írója szerint a templomépítési okmány olyan terjedelmű lett volna. Nagy baj azonban így sincs, mert a beküldött okmány a levéltárban valószínűleg meg van.

Dr. Barcsa János.

Tiszapolgári takarékpénztár igazgatójának vételi ajánlata adott a dolognak. Megajánlatott 12.000,000 k. Dadaért, mely összeg 5 és 1/2%-os kamat mellett 35,000 korona évi több jövedelmet jelent.

Ha eddig lehetett érvelni a statusquo fenntartása mellett és lehetett vigasztalódni a föld árának emelkedésével és a tőke növekedésével, egy számokban meghatározható jövedelem elmaradásával és évi állandó 30—40,000 k. veszteséggel szemben habozni nem engedték tovább a józan ész és az iskola érdeke.

Igy történt, hogy a kerületi határozat értelmében megalkotott dadai birtok ügyi bizottság munkához látott. A birtokot megbecsültette, árára, értékesítésére nézve előmunkálatokat készített és készíttetett. Ezek közül legbecsesebb és legértékesebb a Kövendi Domokos jószágigazgató munkálata, melyet részletesen közlünk s melyet olvasóink becses figyelmébe ajánlunk. Nem csak a becslési és értékesítési adatokért, hanem az ügy és a dadai ingatlan megismerése céljából is. Még azok is hasznát vehetik, a kik megvenni vagy az iskola részére megtartani óhajtják esetleg a birtokot. Az első megláthatják belőle, hogy mit vesznek. Ez utóbbiak pedig megítélhetik, hogy egy megfelelő gazdálkodás beállításához minő intézkedések szükségesek. Kövendi Domokosnak fáradozásáért tiszteletdíjat határozott a gazd. tanács. E tiszteletdíj mellett ötlet és fáradozó társait köszönetünk is megilleti.

De álljon itt maga az értékes munkálat:

Becslés.

A debreceni ev. ref. kollégium tiszadadai birtokáról az alább feltüntetett üzemtér alapján:

A birtok leltárából kijegyzett adatok s a birtok jelenlegi állapotának figyelembe vételével amennyire az egyszeri részleges megtekintés után elbíráható volt. Kialakítható művelési ágak szerint feldolgozott üzemtérrel a következőkben adjuk elő:

A birtok fekszik Szabolcs megyében T.-dada határában T.-dada és Büdzentmihály községek közt, a büdzentmihályi állomástól circa 40 percnnyire. Vasúthoz vezető útja felerészben kövezett, felerészben kövezetlen. Fekvése sík, területe 2009 k. hold 454 négyszögöl. A birtok két major közt oszlik meg, de ettől az egyszerűsítés kedvéért eltekintünk s kezelésre nézve mint egy gazdaságot tárgyaljuk s eképen soroljuk fel a művelési ágak osztályozási és területi nagyságait is.

A birtok talaja összetételére nézve legnagyobb részben televényes agyag, kisebb részben kötött agyag, s szikfoltokkal tarkázott szikes agyag.

Minőségileg három osztályba foglalható: első, második és harmadik osztályba.

a) *Első osztályba tartozik leltár szerint:*

1. Szántóföld 1466 kh. 87 négyszög öl

2. Kert	14	"	1454	"	"
3. Szőlő	1	"	92	"	"
4. Erdő	4	"	366	"	"
összes I. oszt. ter.	1486	"	399	"	"

b) Második osztályba tartozik:

1. Rét	37	k. h.	1423	□	öl
2. Volt adómentes terület, mely jelenleg nagyjából szántó	259	"	1156	"	"
Összes II. oszt. terület:	297	k. h.	979	□	öl.

c) Harmadik osztályba tartozik:

1. Legelő	255	k. h.	676	□	öl.
---------------------	-----	-------	-----	---	-----

A fenti osztályozási leírásból kitűnik, hogy a birtok kiváló minőségű talaj, melyen buza, repce és az e vidéken szokásos kapás növények u. m. tengeri, répa, dohány nemkülönbén mindenféle takarmánynemű megterem.

Közlekedési viszonyai nem a legkedvezőbbek, de tekintve, hogy két nagy község közt fekszik, fuvarozási szükséglete esetleg fuvarosok felfogadása által könnyen fedezhető.

A birtok 96 hold dohány termelési engedéllyel bír. Ennek tekintetbe vétele mellett a fentiekből kiindulva szántóföldjét 12-ös fordába osztva, vetésforgóját következőként állapítjuk meg:

1. Repce irt. trágya, 2. Buza, 3. Dohány, burgonya és csalamádé, 4. Buza, 5. Árpa vagy zab lóherével, 6. Lóhere, 7. Buza, 8. Tengeri és tak. répa irt. tr. 9. Zab vagy árpa, 10. Tengeri, 11. Buza, 12. Zabos bükköny.

Igy termeltetnek évenként összesen:

1. Buza 540 k. h., 2. Repce 135 k. h., 3. Dohány 100 k. h., 4. Burgonya és csalam. 35 k. h., 5. Árpa 135 k. h., 6. Lóhere 135 k. h., 7. Tengeri 235 k. h., 8. Takarmányrépa 35 k. h., 9. Zab 135 k. h., 10. Zabos bükköny 135 k. h., 11. Lucerna (forgón kívül) 57 h. k., 1243 négyszög-öl. 12. Illetm. földeknek fennm. 48 k. h. Összesen: 1725 k. h. 1243 négyszög öl.

Ezen természetnyek beművelésére, befuvarozására és 270 kat. hold betrágyázására szükséges trágyatermeléshez a következő beruházások válnak szükségessé.

a) Élő állat leltár beszerzéséhez:

148 darab jármos ökör (10 holdanként 1 db.) á 350 = 51.800 k., 24 db. igásló szerszámmal 1 db. 400 = 9.600 k., 70 db. 1 éves üsző és tinóért 1 db. á 100 k. = 7000 k., 65 db. 2 éves üsző és tinóért 220 = 160 = 10.400 k., 60 db. 3 éves üsző és tinóért 220 = 13.200 k., 80 db. magyarszöketehéért 1 db. 250 = 20.000 k., 3 db. magyar bikáért (1, 2, 3 éves 1 db. 400 = 1200 k., 320 db. 1 éves jerge ürü birkáért 1 db. 8 = 2560 k., 270 db. 2 éves jerge ürü birkáért 10 = 2700 k., 210 db. 3 éves jerge ürü birkáért 13 = 2730 k., 400 db. anyabirkáért 1 db. 15 6000 k. 8 db. tenyészkosért (50 holdanként 1 db. 80 = 3200 k. 3 db. tenyészkanért 1 db. 100 = 300 k. összesen 131010 k.

b) Holt leltár beszerzéséhez:

37 db. ökörszekér felszerelve 1 db. 90 = 2220 k. 8 ló szekér felszerelve 1 db. 200 = 1600 k. 30 egyes eke (60 holdanként 1 db. 70 = 2100 k. 18 db. kettős (100 holdanként) 1 db. 85 1530 k. 5 vetőgép 1 db. 500 = 2500 k. 8 boronáért 1 db. 60 = 480 k. 6 lemezhengeter 1 db. 200 k. = 1200 k. 2 rögtörő (szeges v. gyűrűs henger) 250 k. = 500 k. 4 porhanyító (gruber v. extirpátor) 100 k. = 400 k. 2 cséplő garnitúra 10000 k. = 20.000. Apróbb gépek (lógereblyék, morzsoló, csecsáavágó stb.) 4000 k. Gépész, kovács, bognár műhelyek felszerelésére 2000 k. Összesen: 38530 k.

c) Épület leltár.

A meglévő épületek, leltár szerinti értéke mint befektetett tőke 80000, összes beruházás 249540 kor.

A felmerülő kiadások és üzemeltetési költségek fedezésére a forgó tőke szükséglet a következő: állami adóra 3.659.12 községi adóra 541.76 ármentesítési 954.39 ált. jöv. pótdórára 1500 vegyes közterhekre 100 összesen: 6746.27 k. Egy kezelő tiszt készpénz javadalma 2400. 1 segéd tiszt 1200. 2 gazda 489 2 számadó 200. 2 kerülő 320, 37 béres 4400 6 kocsis 720, 1 gulyás 120, 1 bolytár 120, 1 juhász 2 kis bojtár készp. jav. 120 + 50 270, 1 kondás 120 k, 2 kondás bojtár 150 k, 1 gépész 800 k, 1 kovács 1 segéd 700 k, 2 futó 300 k, 1 kerékgyártó 240 k, összesen 12.780 k.

Ált. üzemeltetési költségek:

Beművelési költség szántóföld után holdanként 10 kor. 17250 k, Időszakonkénti munkabérek 3526 k, Fuvarozásokra 2000. Fogy. anyagok (só, szalonna, világítás olaj stb. 2000 k, Épületek s leltár ért. karban tartásáért (hold 1 k, 16400 k, 12 mm. termény illetmény értéke 12 k, 12477 k, 38530 k hold lelt. 7¹/₂% amortisatiója 1600 k, 80000 k, épület lelt. ért. 2⁰/₀ 1600 k, 56302 k forgó tőke 3⁰/₀ kamatja 1989.06 k, összesen: 91.358.08 k.

Eredmény.

A mi már most a birtok jövedelmezőségét illeti, erre vonatkozólag egy táblázatot állítottunk fel, a várható termés háromféle változásban t. i. gyenge, közép és jó termés esetét felvéve, megjegyezvén, hogy a kitüntetett terméshozam a vetőmag, arató és cséplő rész levonásával, tehát tisztán értendő. Az árpa és zab termés fele része, a tengeri termésnek pedig csak egy harmad része van felvéve. Hasonlóképpen a dohánytermésnek is, tekintettel a felesművelésre — csak fele részét vettük fel. A jövedelem előirányzat teljessége szempontjából a terményekben kívül felvettük a táblázatban, az állatállomány után várható jövedelmet is:

Terület	termény	hozam	és ár	Gyenge term.	Közép ért.	Jó kor.
540 k. h.	buza á	6 q	= 3244 q á	14	45260	
"	"	9	= 4860	"		68040
"	"	12	= 6480	"		90720
135 "	repce	5	= 675	20	13500	
"	"	8	= 1080	"		21600
"	"	10	= 1350	"		27000
100 "	dohány	3	= 300	40	12000	
"	"	4.5	= 450	"		18000
"	"	6	= 600	"		24000
135 "	árpa	3	= 495	12	4860	
"	"	4.5	= 637.5	"		7290
"	"	6	= 810	"		9720

Terület,	termény,	hozam és ár	Gyenge	közép	Jó
			term.	ért.	kor.
135	„ „ löhere 0.5 „	= 675 „ „ 100	6750		
„	„ „ „ 1 „	= 135 „ „ „		13550	
„	„ „ „ 1.5 „	= 2025 „ „ „			20250
135	„ „ zab 3 „	= 405 „ „ 11	4455		
„	„ „ „ 4 „	= 540 „ „ „		5940	
„	„ „ „ 6 „	= 810 „ „ „			8910
235	„ „ tengeri 2.5 „	= 5875 „ „ 10	5875		
„	„ „ „ 3.4 „	= 799 „ „ „		7990	
„	„ „ „ 5 „	= 1175 „ „ „			11750
			Gyenge	közép	Jó
			termés	értéke	korona
30 drb.	hizott mustra ökörért á 400 k		12000	12000	1200
30 drb.	kisorolandó tehénért á 300 k		9000	9000	9000
140 drb.	egy éves stüdő (szaporulat á = 200—300 o 50 k.		700	700	700
200 drb.	javitott mustra bikáért 12 k		2400	2500	2400
	Gyapjuhozam háton hideg mosással:				
400 db.	öreg birka után á 2 1/2 kg. =	1000 kg.			
210 db.	3 éves birka utgn 2 1/2 kg. =	420 kg.			
275 db.	2 éves birka után 1 3/4 kg. =	470 kg.			
320 db.	1 éves bárány 1 3/4 kg. =	320			
	2210 kgr. á 3.—		6630	6630	6630
	Összesen:		129,830	179,390	229,380
	Kiadás:		91358	91858	91358
	Tisztán marad:		38472	88032	138022

Ezen táblázatból megállapítható, hogy átlagos számitással — középtermeés esetét véve fel — a kimutatott 88032 hozna tiszta jövedelmet $4\frac{1}{2}\%$ -al tőkésítve a birtok 1954,266 k., 5% -al tőkésítve 1760,640 kor. értéknek felel meg.

II. A fenti üzempterv alapján levezetett jövedelmezőségi becslésen kívül felállítottunk egy más becslést is, a mely a helyi birtok forgalmi viszonyok figyelembe vétele alapján készült. Megállapítottuk ugyanis, hogy azon vidéken a becsütárgyát képező birtokokhoz hasonló minőségű I. oszt. föld forgalmi értéke kat. holdanként 1.066 k., II. oszt. föld forgalmi értéke kat. holdanként 850 k., III. oszt. föld forgalmi értéke kat. holdanként 650 k. Ehez képest a birtok forgalmi becsérteke a következő: 1486 kat. hold I. oszt. föld á 1066 k = 1.584.076 k., 297 k. h. II. oszt. föld á 850 k = 252.450 k., 225 k. h. III. oszt. föld á 650 = 146,250 k. Összesen 1.982.766 k.

Ha már most feltesszük is azt, hogy az egyszeri részleges megtekintés nem volt elegendő arra, hogy a birtok osztályozása minden tekintetben megbízhatóan és a valóságnak megfelelően fogantassék, úgy, hogy e miatt esetleg nagyobb rész lett jobb minőségű felvéve, mint a mennyi tényleg van, az ebből eredhető érték különbözet kiegyenlítésére felvettük a fenti forgalmi becsértekeknek 10% -át, mit ha levonásba kozunk, a birtoknak feltétlenül elfogadható s legminimálisabban megállapított becsérteke ez alapon is **1,784,500** koronának felel meg.

III. Végül még egy harmadik becslési módot is állítottunk fel azon jövedelmezőség alapján, mely a birtoknak kisebb részletekben való bérbeadása esetén elérhető volna. E célból vizsgálat és tanulmány tárgyává tettük ama bérleti viszonyokat, amelyek azon vidéken érvényben vannak. Ennek eredményeként megállapítottuk,

hogy a becsü tárgyát képező birtokokhoz hasonló minőségű I. oszt. földenként k. h. 48 k. II. o. földenként k. h.-ként 36 k. bérösszeg fizettetik tisztán. Ehhez képest: 1486 k. h. bérjövédelme á 48 k. = 71,328 k, 297 k. h. bérjövédelme á 36 k = 10,692 k, 225 k. h. bérjövédelme 24 k. = 5,400 k.

Ezen összeget 5% -al tőkésítve, a birtok becsérteke ez alapon 1,748, 400 k.

Egybevetve a háromféle becslési mód szerint kimutatott eredményeket, meggyőződésünk az, hogy a becsü tárgyát képező birtok becsérteke kerek összegben: 1,750,000 koronának felel meg.

Miskolcay Jenő. Kövendy Domonkos.

Gazd. tan. határozat.

A gazdasági tanács a tiszadadai ingatlan értékesítése tárgyában kiküldött bizottság előterjesztése alapján ajánlja az egyházkerületi közgyűlésnek az ingatlan eladását s a befolyó vételárnak jelzálog kölcsönökbe fektetését.

Az eladás módozatát tekintve azon esetben, ha 1906. július hó 1-ig az ingatlanok egy darabban megvételére legalább 1.500.000 korona vételár megajánlatik, ajánlja az egy darabban való értékesítést, úgy hogy ezen esetben a kollégium minden kártérítés kötelezettségét a vevőre hárítja. Ha azonban 1906. július 1-ig legalább 1.500.000 korona vételár meg nem ajánlatnak, már most mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy az ingatlan parcellázás útján kívánja értékesíteni és pedig a Kohn József haszonbérletében levő részt mára folyó gazdasági év végén, a Meister-Steiner-féle haszonbérlet birtokrészét pedig csak 1907. év őszén.

A becslési munkálatok alapján kifejezi még a gazdasági tanács azt a nézetét, hogy a parcellázás útján leendő értékesítést előnyösebbnek tartja a főiskolára nézve azért, mert ez esetben minden valószínűség szerint a vételárnak 50% esetleg 75% -a azonnal elhelyezendő volna 5 és $1\frac{1}{2}\%$ -os törlesztéses kölcsönökben magán az eladott ingatlanon. A vételár másik feléből pedig felállítható volna a tervbe vett főiskolai pénztintézet.

Előnyösebbnek tartja a parcellázást azért is, mert a parcellázás útján való eladás esetén a holdankénti 875 korona átlagos eladási ár is minimalisnak tekinthető s ily eladás útján minden valószínűség szerint jelentékenyen magasabb eredmény lesz elérhető.

Más oldalról az egy darabban való eladásnak az az előnye van, hogy a főiskola a teljes vételárnak azonnal birtokába jut, felállíthatja a pénztintézetet és azonnal kielégítheti a kölcsönkeresletet a mely utóbbit jelenlegi viszonyai között már nem tehet meg s kénytelen, kivált a nagyobb kölcsönöket elutasítani.

Abban az esetben, ha az egyházkerületi közgyűlés a tiszadadai ingatlan eladását kimondja, bizza meg a gazdasági tanácsot az előkészületek haladéktalan megvételével s megszabván a vételár minimumát, küldjön ki egy teljhatalmu bizottságot az eladási művelet bármely irányban leendő lebonyolítására azzal a kötelezettséggel, hogy e bizottság a gazdasági tanácssal egyetértőleg működjen és az őszi egyházkerületi közgyűlésre eljárásának eredményéről jelentést terjessen be.

KÖZÉLETÜNK.

Az érmelléki ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Az érmelléki ev. ref. egyházmegye f. év ápril. 27-én tartotta tavaszi közgyűlését Székelyhidon a fűrdőház nagy termében. Jelentőség tekintetében régen nem volt olyan nevezetes gyűlése ennek a különben csendes, minden nagyobb zaj nélkül munkálkodó egyházmegyének; mint a mostani. A jelentőséget ennek a gyűlésnek egyfelől az új gondnok beiktatása, másfelől az elhangzott beszédekben és a nyilatkozatokban rejlő azon határozott törekvés adta meg, a mely az egyházmegyét a mostani elmaradott, sajnálatra méltó állapotából ki akarja szabadítani.

A lelkészek részéről az elég szép számmal látogatott gyűlést délelőtt 9 órakor nyitotta meg Nagy István esperes. A szavazatbontó bizottság jelentéséből örömmel értesült a gyűlés Fényes Endre nyug. járásbírónak a gondnoki székbe való csak nem egyhangú megválasztásáról. Egyházmegyénk kiváló erőt nyert ebben a magas látkörrel bíró, lánglelkű buzgó református férfiuban, a ki midőn az eskü letétele után elmondotta gondnoki székfoglaló beszédét, úgy tetszett mindnyajunknak mintha egy valódi, apostoli buzgóságu pap állana előttünk. Beszédében,* a mely részletesen kiterjeszkedett a papok, a tanítók valamint a közigazgatás viszonyainak megjavítására, — igen szépen elosztatta azok aggodalmát, a kik az 1848. XX. t. c. végrehajtásától az autonómiát féltik. Hangsúlyozta ugyanis, hogy ha az üldözések, a kisértések idejében nem tudták autonómiánkat elvenni, úgy most, amidőn megerősödöttünk, kevésbé vehetik el azt tőlünk. Az újonnan megválasztott gondnokot a tanácsbírói kar részéről Marjai Péter üdvözölte; üdvözölték továbbá a tanítói kar részéről is.

Ezek után hozzá kezdett a gyűlés az ügyek tárgyalásához, a melynek folyamán lépten-nyomon kitűnt az egyházmegye tarthatatlan helyzete. Az országos közalap, az egyházmegyei közpénztár számadásánál óriási évekre visszamenő hátrányok vannak. Sokan úgy távoztak el az egyházmegyéből, hogy a szokásos bekebelezési díjat nem fizették be. Nagy hátrány mutatkozik az országos lelkészi gyámoldai járulékoknál is. Több egyház számadását nem készítette el. Az újonnan megválasztott tanítók fölesketése évek óta nem történt meg. A lelkész körüli értekezletekről szó sincsen s az egyetemes értekezlet működése is csak vegetálás számba megy.

Szóval az egyházmegye közigazgatása oly abnormitást mutat, melynek elosztása egy erélyes kéznek is csak hosszabb időn át fog sikerülni.

A gyűlés egyházkerületi kiküldötteknek Marjai Péter egyházi és Dobozi Kálmán világi tanácsbírákat küldötte ki. A nagyváradi tanítónőképző intézetben az egyházmegyét Fényes Endre, Marjai Péterné Zsigó Endréné képviselik. A diószegi betérjett lelkészi díjlevél azon okból, mivel az új lelkész kezéhez mindez ideig nem jutott a régi díj levél s így az összehasonlítás az új és a régi között nem volt eszközölhető — visszaadatott. A vajdai megváltoztatott díjlevelet a fizetés-ecsonkítás esete forogván fenn tárgyalás alá sem vették, valamint az ezen ügygyel kapcsolatos egyházi adótervezetet sem.

Örvendetes képet mutat a gálospetri egyház. Takács Zsigmond lelkész buzgó vezetése alatt immár oda

* Alább adjuk.

Szerk.

fejlődött, hogy egyházi adóját lejjebb szállíthatja, a mi által főképen a szegényeken jelentékenyen segítve lesz. Monospetrinek a templomépítést, Érolaszinak a tanítói lak átalakítását engedélyezte a gyűlés. Kisebbségi fontosságú ügyek tárgyalása után a tanügyi bizottság jelentésével kapcsolatban a margittai körben ifj. Balogh Ferenc margittai lelkész, míg a tanügyi bizottság elnöke Szabó Mihály bályóki lelkész választatott.

Délben 1 órakor a fűrdőháznál társas ebéd volt, a melyen számos felköszöntő hangzott el. Különösen élénk ováció tárgya volt itt az újonnan megválasztott nagyerdemű gondnok Fényes Endre.

Mielőtt a tudósító ezen gyűlésről szóló értesítését bezárja az egyház iránt való szeretet által indítva minden mellék körülménytől eltekintve határozottan hangsúlyozhatja, hogy ha az érmelléki egyházmegye ügyeiben rövid idő alatt változás nem áll be, a romlás és a pusztulásnak az eddiginél még szomorubb képe fog tárulni az elfogulatlan szemlélő elé. Minden tiszteletünk és bámulatunk mellett, a melylyel a jelenlegi esperes fedhetetlen személye iránt viseltetünk, a közügy jól felfogott érdekében ki kell jelentenünk, hogy e mély tudomány puritán lelkületű férfiú részint a magas korrallal járó gyöngesség, részint a családjában előforduló irtózatosságot okozta lehangoltság miatt a legjobb igyekezet és akarat mellett sem bírja már tovább a terheket, pedig egy traktus sincsen oly válságos helyzetben mint az érmelléki. A baptismus és a rosszul értelmezett szocializmus sehol sem okozott annyi pusztítást mint itt. A bomlás processusa úgy az egyházmegye, mint az egyes egyházak életében föltartózatlanul halad elő s bizony az egyházmegye vezető férfainak súlyos beszámítás alá esnek a további hallgatás és a habozás. Itt erélyre és nagy elhatározásra van szükség az egyházmegye kormányrudjánál. Jelenlegi esperesünk iránt nagyobb szeretetlenséggel viseltetnénk akkor, ha őt nehéz állásban tovább is magára hagynánk s minden felelősséget a nyakába akasztanánk és ez által kimondhatatlan kellemetlenséget okoznánk ő neki mint akkor, ha vele egyetértőleg úgy járunk el mint azt az egyház éreke követeli és férfiakhoz illik.

Diószegi pap.

Fényes Endre gondnoki székfoglalója.

Nagytiszteletű és tekintetes egyházmegyei közgyűlés!

Az a kitüntető bizalom, mely a lefolyt egyházmegyei gondnok választás alkalmával megnyilatkozott, azon jogosult és természetes következtetésnek enged tért, hogy bizonyára egy nagy és maradandó alkotásokra hivatott ragyogó elme nyert méltó elismerést.

Nem ez történt! . . . Egyszerű személyem felé irányultak a bizalomnak hálára kötelező szálai, egészen érdemtelenül. Mert az, hogy tiszteletből folyó kötelességemnek mindig hiven és lelkiismeretesen igyekeztem megfelelni, érdemnek nem tekinthető; s mert az, hogy egyházam iránt mindig forró érzületet tanúsítottam könnyű, nagyon könnyű volt, mert szívem mélyéből önként fakad.

Bármi volt is a nagybecsű kitüntetésnek indító oka, előtte meghajlok s azt hálás köszönettel elfogadom

mert ezt a nagytiszteletű és tekintetes egyházmegyei közgyűlés és egyházaink iránti érzett tiszteletem követeli.

Hangzatos ígéretek helyett, csak arról biztosíthatom a mélyen tisztelt közgyűlést, hogy gondnoki tisztemben azzal a buzgalommal és azzal a pártatlan igazságszeretettel fogok eljárni, amint eddig viselt tisztemben eljártam.

És most méltóztassanak megengedni, hogy egy egyházunkat aggasztó mérvben érintő jelenséggel s ebből folyó oly fontos kérdésekkel foglalkozhassak, melyeknek sürgős megoldása elodázhatatlan.

Nagyon aggasztó jelenség ugyanis az, hogy hiveink száma évről-évre rohamosan esökken.

Mindjárt az új rend életbe léptét követett három év alatt felekezet nélküli lett 4241, más egyházba lépett 1354 s házassági szerződés következtében majdnem ugyan annyi volt a kilépettek és áttértek száma. Tekintve azt, hogy e megdöbbentő számadatok azóta évről-évre fokozottabb mérvben növekedtek, tíz év alatt közel 50.000 hívünk vált meg egyházunktól.

Hol és miben rejlik e lesújtó tény oka? Kizárólag az egyházipolitikai törvények következménye ez? Nem kizárólag, mert más valláson lévők közül, kivéve a testvér ágostai egyházat, hol a jelzett adatok szintén elég kedvezőtlenek, a kilépettek és áttértek száma lényegtelen, bár tagadhatatlan, hogy a törvényhozás a felekezet-nélküliség törvénybe iktatásával, a vallásosság rovására is alkalmat nyújtott. Tagadhatatlan az is, hogy az elkeresztelésekkel üzött visszaélések miatt folyt éles felekezeti harcok célba vett megszüntetése kérdésénél a multak tapasztalatai figyelmen kívül hagyottak s még szélesebb tért és hálásabb tajt nyert a lélek vadászat gyakorlása, a házassalások közötti előzetes egyezés módoszata által.

Nem habozom azon véleményemnek kifejezést adni, hogy nem a gondos előrelátás, hanem a jóhiszeműség vezérelni intézményeinkben és anyagi előnyök nyújtása dolgában nagyon messze vagyunk azoktól kik ezeknek felhasználása körül lázas tevékenységet szottak kifejteni.

Nem tartották szem előtt azt sem, a mi legfontosabb, t. i. hogy hiveink legnagyobb része a szegény földmives osztályhoz tartozik, kiket az egyházi adón kívül egyéb súlyos kötelezettségek is terhelnek. Az egyház, az állam, a község mind, mind követeli a maga részét, s ha ennek eleget tenni nem képesek: elméjüket előbb a társadalmi válaszfalak és a vagyoni viszonyok különbözősége foglalkoztatja, majd a más valláson lévők kedvező egyházi helyzetének csábos hatása a menekülés gondolatát ébreszti fel; a tévesen felfogott szocializmus tüzsikrája, és a szív, a lélek, az érzélem erkölcsi harmóniáját megtöri s a hit iránti hűség megrendül . . .

Mi ezt tovább tétlenül nem nézhetjük, mert minket érint legközvetlenebbül és legsúlyosabban. Nekünk kell a lélekegyensúlyt veszített szegény sorsu hiveinket felkarolni. Elérkezett az idő arra, hogy az egész magyar protestáns világ megmozduljon s erélyesen követelje azt, amihez törvényes jogunk van.

Vagy igazat adjunk azoknak, kik azt állítják, hogy valamint nincs erő és emberi hatalom, mely a természet rendjét megváltoztathatja, ép úgy nem lehet valamely kor irányzatát haladó útjában feltartóztatni.

De csak a kis hitűek hirdethetik, mert a történelem egyedül azon korra vonatkozólag igazolja ennek valóságát, midőn a megtámadott vallásszabadság védel-

mének és a közszabadság kivívásának fenséges és ellenállhatatlan ereje ragadja meg a lelkeket és a szívek megtelnek az érzelmek legnemesebb gyöngyeivel.

Szegény sorsu hiveink nagy része még fogékony a hit szentsége s az erkölcsök tisztasága iránt, de ki áll és kiállhat jól, hogyha továbbra is magukra hagyjuk őket, soraik ritkulása nagyobb mérvet öltetni nem fog-e?

Az 1848. XX. t.-c. végrehajtása az, melyet követelnünk kell. E törvény 3 §-a ugyanis világosan rendel, hogy „minden vallás felekezetek egyház és iskolai szükségai közálladalmi költségek által fedeztessenek.” Nem elvi kijelentések és zsinati reményvillámok kellenek, hanem az idézett törvénynek teljes egészében való életbeléptetése!

Mi állja útját e reánk nézve már életkérdésé vált törvény végrehajtásának? Talán pénzügyi tekintetek? A véderő fokozására és a hadifelszerelésnk nagyarányú beszerzése kellenek a száz milliók? A vallásosság, a közérköles és a közművelődés terjesztése nem nagyobb érdeke az államnak? Hiszen ezek nélkül nincs igaz kultur állam, nincs haladás. Ezek nélkül elsorvadnak az egyházi életet, a társadalmi rendet és a közbékét biztosító gyökér szálak . . . és vörös lobogó alatt felvonul a szocializmusnak azon veszélyes, azon romboló rendszere, mely az állam, a vallás, a család, a tulajdon ellen tör!

A szegény földmives osztály még a kedvező létfeltételért küzd csak kívánva a munkabér javítását s az osztóigazságnak megfelelő adóreformot, mely törekvések a vallásánál ellentétbe nincsenek, mert maga a vallás, főbb hittételei mellett a szegények felkarolásán és a felebaráti szereteten alapszik.

Mai időben, midőn a terjedő felvilágosodás mellett a társadalmi és vagyoni egyenlőtlenség fájó érzete mind szélesebb körben terjed és veszedelmes kitörésekre hajlandó, óriási tér kínálkozik épp az egyházaknak szocial politikai intézményei körül. —

Vagy talán autonomiánk feltétele miatt nem törek-szünk a törvény gondoskodását igénybe venni?

Alaptalan félelem ez! Mert, ha az üldözések, a megpróbáltatások, a kísértések oly súlyos idejében volt erőnk és bátorságunk annak a megvédéséhez és biztosításához, lehet e felteni azt, hogy akkor midőn anyagi létfeltételünk minden eszközeinknek birtokába jutunk, önkormányzati jogunkból bármit is feladnánk.

Nem, nem! Ilyet még gondolni sem szabad!

Merítsünk erőt és bátorságot vezéreink egyik kimagasló alakjának következő kijelentéséből:

„Mi protestánsok jogosan elvárjuk és követeljük, igényeink kielégítést nyerjenek, hogy a törvényen lefektetett ígért bevéltassék és intézményeink, lelkészeink és tanítóink kellő és időközben fokozódott igényeknek is megfelelő javadalmazásáról gondoskodás mellett megtaláltassék a módja annak, hogy létért való küzdelemben már már elvérző hiveink egyházi terhei is tetemesen megkönnyitessenek. Nem mint adományt kérjük ezt, de mint olyat, amihez jogunk van, mert azt részünkre törvény biztosítja; de jogunk van, azért is, mert ebben a hazában mi, a protestánsok voltunk azok, a kik századokon keresztül védtük a szabadságot és a nemzeti érdekeket, és voltak gyászos, szomorú idők midőn szinte lehet mondani a magyar nemzet csak a protestánsok táborában volt. Ugy hiszem, hogy az evangéliumi bátorság vezette fellépésünk nem maradhat eredmény nélkül; előbb vagy utóbb, egyszerre vagy

rendre az egyházi anyagi gondoktól megleszünk szabadul-
(Bánffy D.)

Ez a lelkes és bátor szózat vezéreljen bennünket a cselekvés mezejére mert nem csak szegény hiveink nehéz sorsa, hanem egyházunk jövője, lelkészeink, tanítóink és száznál is több iskolánk léte forog kockán.

A lelkészek és tanítók fizetésének eddigi rendezése, sem társadalmi állásuk követelményének, sem függetlenségük kívánalmának meg nem felel.

Akik egyházaink bel és kül életét közelebről ismerik, azok tudják, hogy az anyagi függetlenség, mily varázslatos hatást idézne elő. Emelné a tekintélyt, erősítené az önértéket és fokozná a hivatást teljesítésére irányuló törekvés vágyát.

Akadémiát végzett, tehát tudományos képzettséggel bíró lelkészeinket, és a nevelés köréhez tartozó, széles ismeretek szakfőfőit fel kell már valahára emelni az őket méltán megillető magas erkölcsi és társadalmi színvonalra, mert hiszen ők azok, kik a szülők után a legmagasztosabb hivatást teljesítik.

Ők vetik meg a lelkek gondozásával, az erkölcsök nemesítésével, az értelem és tudás fejlesztésével, időről-időre jövőnk szellemi és erkölcsi alapját.

Ha majd el jön a megváltás ideje s lelkészeink s tanítóink hivatásuk és állásuknak megfelelő fizetés mellett, a már minden állami, — megyei, — sőt magán-tisztviselők által is élvezett a nyugdíj intézmény létesítésével az anyagi emésztő gondoktól mentve lesznek: mind két pálya keresett lesz s meg fog szünni az a tarthatatlan állapot, hogy segéd lelkészi minőségben tanfolya-non levő teológusok alkalmazatnak, kik az életet még nem ismerik, kik még forrásban lévén, a szükséges nyugodtság és higgadsággal és mindazon előfeltételekkel nem bírnak és nem bírhatnak, melyek a lelkészi teendők szakszerű és tapintatos ellátásához megkívántatók; megfog szünni az a türethetetlen állapot is, hogy iskoláinknál oklevéllel nem bíró tanítók is működnek, kik közül többen alig vannak túl a serdülő koron és így annyi tudások, annyi képzettségük és annyi tekintélyük nem lehet a mennyi fontos feladatuk sikeres teljesítéséhez föltétlenül szükséges.

Mind ez, valamint az iskolák zsúfoltsága, az időközi tanító választások miatt beállani szokott oktatási szünetelések, a tanszereknek majd nem teljes hiánya: szegénységünket hirdeti, s mi ezt halljuk, látjuk, tudjuk s türelemmel várjuk, . . . várjuk, egy jobb jövő, egy szebb kor hajnal hasadását, midőn majd töviseket nem találva, biztos léptekkel és a kitűzött cél elérésének alkalpos reményével haladhatunk előre, hévvel s lelkesedéssel törekedve arra, hogy szeretett egyházunk fiai és leányai nem csak lelki nemesség, hanem értelmi fejlettség tekintetében is verseny képesekké és büszkeségünkkel válhassanak.

Mielőtt beszédem fonalának végéhez jutnék, alkalmosnak vélem egyházi közigazgatásunk megemlékését, miután új állásomban a felelősség sulyának egy része rám is nehezeden fog.

Sajnos, némely egyházmegyénél még a régi patriarchális rendszer áll fenn, pedig az idők nagyban és egészben megváltoztak.

Tapasztaljuk, hogy nincs meg a kellő ellenőrzés; a mulasztások és visszaélések sok esetben megtorolatlanul maradnak, az egyházmegyei határozatok gyakran későn, vagy éppen nem nyernek fogantatót.

Tartózkodom annak szellettetésétől, hogy a mi egyházi kormányzatunknál merültek-e fel s ha igen mily mérvű s mily természetű közigazgatási szabálytalansá-

gok. E heiyet azon véleményemnek adok kifejezést, hogy elnök társaimmal egyet értve, vele közrehatva, sikerülni fog egyházi törvényeinknek vonatkozó rendelkezéseit pontosan betartani.

Geóthe, a költő óriás vég perceiben „több vilá-gosságot“ kért, én, az egyszerű ember, ki szeretett egyházamért még élni és munkálkodni óhajtok, a nagytiszteletű és tekintetes egyházmegyei közgyűlés nagybecsű támogatását kérem, ahhoz a nagy és igen fontos feladat teljesítéséhez, a mely reám vár.

IRODALOM.

Dorogi Lajos Emlékezete.

A boldogult ismerőinek emlékül kiadja: A gyászoló család. Debreceni Ujság nyomdája 1906—332.

Három darabból álló gyászfüzet ez, melyeknek elsejében Dávidházy János esperes imája, a másodikban Kiss Ferenc lelkész és zsinati képviselő gyászbeszéde a harmadikban Kövendi Dénes lelkész siri-beszéde. Vártam, hogy valaki ismertetni fogja! vártam, vártam, de hiába vártam. Pedig hát érdemes e füzetkéről e lap hasábjain megemlékezni, nemcsak azért, mert a köztisztületben élt Dorogi Lajos igaz egyenséget állítják szemünk elé! De még azért is: mert e dolgozatoknak irodalmi értékek van.

Dávidházy így kezdi imáját: „A mélységből kiáltunk hozzád óh uram. Igazán szólott, nemcsak közönséges, de különösebb értelemben is, a menyiben t. i. saját szívének a mélységes fájdalma nyilatkozott meg e buzgó imádságban. Az igazi bensőség melege hatja át minden sorát s oly biblikus az egész gondolatmenete, hogy még olvasva is megdobban a szívünk. Hát még a kik az ő ajkáról hallották! Nagyon sajnálom, hogy a vonat késése miatt, a temetésre elkésve érkeztem. Nagy érdeme szerzőnek, hogy egyetlen-manapság pedig nagyon divatos, csapongó szó sem jön ajkaira, mely megbántaná a Jézus nevében imádkozó lelkész, a „verbi divini minister“ komolyságát és magas méltóságát.

Második a Kiss Ferenc emlékbeszéde, melynél magvasabb találóbb és szebb ilynemű beszédet keveset ismerek. Hát ő a boldogultat közvetlen közelből ismerte, sok jó alkalma volt bepillantani az első tekintetre ridegnek látszott ember benső világába. Dorogi kedélyének aranyporából bőven hullott az ő szívére is s az embert, a családát a lelkész és esperest nem egyszer látta ahban az eszményi fényben melynek átható ereje, az ifju szolgatárs lelkületére is fényképe rajzolt. A mikor tehát, a szónoki erővel egyébként is gazdagon megáldott szerző e beszéde készült, igazságot kereső szívének a hű emlékezet szolgálta azt a gazdag anyagot, melynek egybeszerkesztése erős keze alatt valóságos műremekké vált. „Nem dicséretes erős keze alatt valóságos műremekké vált, a halott dicsérete az izléstelenység egy, csérni akarok, mondja, a halott dicsérete az izléstelenység egy, bárnem szokatlan neme, csak igazságos akarok szolgáltatni annak itt van leginkább helye, a koporsó mellett. Hiszen az élet igaz bírálata a halálnál kezdődik, addig annyi rokon és ellenszenv keresztezi az igazság utját annyi mellétekintet homályosítja, a tiszta látást, hogy az egyéniség benső tartalma, erkölcsi értéke csak a

külső alak porba omltával domborodik ki. S őt benső embere szerint kevesen ismerték, sokan nem ismerték, még többen félreismerték. A külsőt látták csak: a zárkózott embert, keményen ítélő bírót a tulszigoru fellebbvalót, ki érülködésében kimért hivatalos fellépésében rideg, intézkedéseiben parancsoló, a kötelességek teljesítésében követelő s a hibák meglátásában ép oly éles szemű s szavu, mint a mily fukar a jó elismerésére. Igaz ilyen volt külsőleg. Mindig egy és mindig hideg mint egy törvényszakas. De a törvénynek nemcsak betűje, a törvénynek szelleme is van. A kit nem riasztott vissza a sokszor magára erőltetett zord külső, a ki veszi magának a nem könnyű fáradságot behatolni a lélek az érzelem, a kedélyvilág zárt életébe, az előtt egy más világ tárult fel: egy az élet legapróbb örömei iránt is fogékony lélek, egy a társaságos élet minden vonatkozását magába felvevő színes kedély; embert, barátságot szerető szív s mély érzelem. Én ismertem amaz elporló szív teljes egész tárát. A ki barátai között a jó kedély, a vidámság egyik forrása volt, a ki az utcagyermek gyuntársához, a szegény ügyefogyotthoz lehajolt s hivatást érzett teljesíteni, ha annak keserű életébe néhány derült órát lop be, a ki az üldözöttet, a saját hibájából bukottat is titokban segítette, felemelte, nem volt az rideg, nem volt az kedélytelen, érzés és szív volt az, kemény bérc ölen nemes drágakő. Idézhetnék még többet is ha nem látnám, hogy Dorogi egyénisége, már e közzétett sorokban is, kidomborodik. Csak még valamit a hivatalokról, helyesebben az Ur szolgájáról. „Csak természetes, hogy e földön, mely az tökéletlenségek hazája, az elért eredmény nem áll arányban a végzett nagy munkával. Isten így rendelte. A közszolgálat magvetés, melynek aratását ritkán szokta a magvető megérni; a ki a jelennek vetett, nem vetett semmit s a ki minden közszolgálat gyümölcsét szedni akarja, a legnagyobb uzsorás. A közügy szolgáljaé, csak a munka, a verejték, a testet s lelket ölé izgalom, a magános szoba izzó tépelődése, a nyilvános szereplés ezer félreértése, a tudatlanság rosszakarata, a rágalom vérgesző nyila, a meggyanusítás pokolkeserősége a legtöbb esetben a római anya pajzsa. Ezért zengi a latin költő a legfásultabb önzés dalát: *Boldog, ki a közpálya küzdelmeitől távol él a maga kényén.* De a keresztyén társadalom pacsirtája, Pál másként szól: *Egymás terhét hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét.* S a siker? A hü munkások nyugodtan fellebbeztek mindig a jövő igazságos ítéletére stb. stb. „Az igazak emlékezete áldott” mondja a szentírás! Fel a szívekkel! *Győzni vagy bukni is dicső!* Fel a zászlóval, szorisd kebledhez, ha jő a halál, suhogása üditse forró homlokod, lobogása tüzelje fel szived, vihar szagatása acélozza izmaidat és ha győztél borulj le előtte, ha buktál legyen szemfedőd, másvilágra utra-valód. A zászló lehet tépett, csak eszményt jelezzen. Ezt a zászlót boritom rád, a közélet mezején összerogyott hü bajnok! Tiszta zászló, álmodhatsz alatta szépeket! Hiszen Te eszményekért éltél: *Kötelesség munka, hűség.* Volt-e hely alkalom, a hol, a mikor téged munkába állított kötelességed, hogy kitértél volna előle? Halott-e ember ajkadról elutasító szót, ha munkára hívott? Mennyi alkotás jelzi nyomod, mely tömérdek munka elvégzése hirdeti emléked az egyház és város, az egyházmegye, egyházkerület s az egyetemes egyház körében! Bizonyára azt mondod ezekre: *szót se rólok, kötelességemet teljesítettem,* én sem mondok többet, csak ennyit: *hűséggel, becsülettel* Csak természetes, hogy kiben a kötelességteljesítés érzése ily mélyen ki volt fejlődve

az másoktól is ugyanezt kövvelte. Ez a körülmény s ebből folyó eljárása volt a legtöbb félreértés, olykor panasz, néha keserűség oka. Szigoru volt mindenkivel szemben, kivel hivatalos viszonya érintkezésbe hozta, de azt ne felejtjük, hogy *ha másokkal szemben szigoru, önmagával szemben tulszigoru volt.* S annak, ki egy egész élet legjobb erőit, legszebb óráit, mind kötelessége teljesítésére áldozta, annak joga van ugyanezt mástól is megkivánni. De szolgáltatassunk igazságot, azt hagyta számításán kívül, hogy nem mindenki tüzte ki maga elé egyetlen célnak a kötelesség önmérsztő szolgálatát. Ha tévedés, ha tulszás volt is felfogása: *A legnemesebb törekvés fénye ragyogja be . . .*

Mondhatná valaki, hogy túloskat idéztem. Hát ezt azért tettem, mert csak kevesen juthattak ezen csak a gyászoló család által kevés példányban kiadott emlékfüzetekhez. Pedig nagyon üdvös dolog, hogy ezen mindnyájunknak sok tanulságos és szép jellemzés, szélesebb körben is felragyogjon.

Kövendi Dénes sirn-beszéde is becsülettel megállja a helyét. Szíve tele van hálával a boldogult iránt, a kit szeret és tisztel még poraiban is. Első sorban az ő keblében is *„csak a szíve dobbanásával lesz halott Dorogi Lajos.”* Az ő szolgálatát két dolog tette nehezebbé az egyik, hogy tárgya ugyanaz volt s a boldogult egyéni és szolgálati életét ő is jelezte, a másik pedig, hogy a már kielégített hallgatóság, nem figyel többé oly élénken. Pedig vannak e siri-beszédnek is megragadó szép részletei. Dorogi Lajos dolgozott még a halálos ágyon is. Suttogó hangon adakozó lélegzettel iratta kedves szolgatársával: *„Békesség az olvasónak!”* Elfeledhetjük-e a barátot, a ki ha valakit *barátom-nak* nevez, barátja marad annak még akkor is, a mikor sokan köveket ragadnak a szegény szerencsétlen bűnös ellen s betakarja azt az irgalom, a könyörület, a megbocsátás krisztusi palástjával! Menjete el azokba a tiszamenti tisztos papi házakba s kérdezzétek meg azoknak jámbor lakóit, nagyokat és kicsinyeket, micsoda napja volt házuknak az a nap, a melyiket körükben töltött az ő várvavárt esperesük, atyai barátjuk!? Pedig fáradt, törődött, szinte komor.

Hetek, hónapok óta jár viharban is, szenvedve is. egyházzól-egyházra, iskolából iskolába, számonkérve anyagiakat és szellemieket. De csak kiderül lassan-lassan az a mélyen szántott homlok, beszédes lett a jóságos szem és mint édes méz csurogni kezd ajkáról tős-gyökeres magyar szó, a melyet hallva felül ágyában a gyermek: *mintha angyal jelennek meg az Isten emberének . . .*

Még nekem van mondanivalóm. Soha sem felejtsem el azokat a szép napokat. Négyen voltunk s imkettő már halott. A hetvenes években szövetkezett szívünk e nemes célra, a nélkül, hogy forma szerint szövetkeztünk volna. A hol igaz rokonszenv alapján, a lélek megszólal és cselekvésre indul, ott nem is kellenek a formások. Ez volt mind a négyünk meggyőződése, a nélkül hogy e felől valaha csak egyetlen szót is ejtettünk volna. E mi oly mondhatatlanul kedves baráti értekezle.ünkre is elmondhatjuk tehát: „Nem anyától lettél, rózsafán teremtél, piros pünkösd napján hajnalban születted.” Tagjai voltak: néh. *Végh Sándor*, turkevei lelkész, *Illyés Bálint*, a még talán be sem gyepe-sedett hantok alatt nyugvó *Dorogi Lajos* és *alólirott*. A mikor én kocsira ültem, mert Turkeve volt az első baráti otthon és bekopogtattam, akkor volt mindig az értekezlet. Az igehirdetés és anyaszentegyházunk nagy érdeki körül forogtak mindenkor eszmeeseréink és

bizony sokszor nagyszabású vitatkozásaink. Bizony mondom, ezek értekezletek nem olyanok voltak, mint tisztelet a kivételeknek azok a programmos nagy értekezletek, a melyeken egy két felolvasást meghallgatunk s rá elköltve a rendesen költséges közebédet, szépen hazamegyünk, a nélkül, hogy a hallottak feletti behatöbb eszmecsereik áldásaiban is részesültünk volna. Nem mondom én, hogy ezeknek is nem volna haszna. De azt határozottan állítom, hogy ezek mellett nagy jelentősége van az oly szűkkörü eszmecsereiknek is, a melyeken a közvetlenség és fesztelen bizalom minden formalitást kizár. Ilyenek a voltak szép időn keresztül a mi értekezleteink, a melyeknek áldásai az én lelkemben megvannak még ma is. Illő dolognak tartottam tehát, hogy a mi barátunk elköltözése alkalmából, ezekről is megemlékezzem s ebben úgy az ő, mint a szelidlelkű Végh Sándor sirjára is egy-egy szál nefelejtset tegyek. Legyen áldott emlékeztük!

Garzó Gyula.

A magyar névmások használatának fejlődése, a legrégebb nyelvemlékek kora óta. Irta Kimmach Ödön. Ára 2 korona, Karcag, a „Nagykunsági könyvnyomda“ nyomása. 1905.

Törekvő, szorgalmas ifjú tanár munkája fekszik előttünk. Még csak most kezd elindulni a nyelvészet sokaknak virágtalan, de a szerető kutató előtt sok szép virággal ékeskedő mezején. Irányát melyen haladni, kutatni akar ez a munkája és a másik szintén most megjelent műve: „Magyar szumir kis kézi szótár“ mutatja.

Felfogása: „a holt nyelvek nem holtak ki teljesen nyom nélkül; szerves életük egyes jelenségeit, létünknek némely parányait átadták környezetünknek, melybe beolvadva egyes részük tovább él, ép úgy, mint az oltvány az ágon;“ ez „öszlönzia nyelvtörténeti adatok kutatására hogy így a magyar nyelv-történetét nagy épületének egyes részeit megvilágítsa. Ez buzditja bizonyára az újabb időben feltűnt nagy kérdésnek szumirológianak tanulmányozására, ez készítette jelen munkájának megírására. Mert e munkája nem akar mást, mint hogy a névmás használatát feltüntesse a magyar nyelvtörténetében, s ez által azoknak jelen értelmi és alaki használatát, használatuk elütését (nuance) megértesse. Ez által műve olybá tűnik fel, mint egy teljes, oknyomozó magyar nyelvtan fejezete a névmásokról. Benne hangyszorgalommal szedi, gyűjti az anyagot, figyelmét nem kerüli el a legkisebb elütő használat sem. A példákkal pedig egyáltalában nem fukar, példákért felkeres a legrégebb nyelvemléktől kezdve Szász Károlyig majdnem minden nevezetesebb írókat vagy irodalmi művet.

A névmásokat félosztásuk szerint külön külön tárgyalja. Először szól a személyes névmások használatáról, külön veszi azoknak visszatérő (magáratérő) alakjait s e kettő használatának eltéréseit egy világos, „átneveti táblázat“-ban szemlélteti. Ugyanígy összefoglalja mutató és határozatlan kezdőnévmásokat is, míg a viszonyító és birtokos névmásoknál ez hiányzik. S végül: egy általános összefoglalásban nyújt egybefoglaló képet a névmásokról.

A mű beosztásában első sorban idézi a példákat, s azután veszi részletes fejtegetés alá, s igyekszik megvilágosítani az értelmi vagy alaki elütéseket. Látunk azonban példái közt oly különleges és sajátos alakot, a mely méltó volna a külön megemlézésre. Ezek a birtokos névmásnál: „Siradalmas mi életünk, minden o-

ajándékjoc“, eddig a magyarok tellyes o-e életekben leginkább kétszer verettek — vala meg. Ez pedig nem más, mint a birtokos névmás hangsúlyos kitétele a a jelző és jelzett szó közé. A példákban csakis hangsúllyal tudjuk megmagyarázni a birtokos névmások kitételét, mert nélkülök is teljesek mondataink. Verd össze: Derék egy ember: szálas egy legény: stb.

Meg kell említenem még két oly fogyatkozását, a mely a munka értékéből le nem vonnak, de komolyságát veszélyeztetik. Az egyik, a midőn ily példatárgyanát szolgáló munkában, az író egyes névmások használatának bizonyításánál egyszerűen csak a Nyelv-őre utal; a másik pedig, midőn a pótló nyujtásról szólván, két ellentétes nézetet említ fel s az egyiket elfogadhatóbbnak mondja a másiknál, (74 l.) de ezen állítását elfelejti igazolni.

Szerettem volna a munkával bővebben is foglalkozni, de itt e lap hasábjain sem tér, sem alkalom nincs mélyrehatóbb nyelvtészeti fejtegetésbe bocsátkoznom. Jelen soraimmal csak azt céloztam, hogy felhívjam e lap olvasóinak figyelmét azon egyszerű kis városi gimnáziumi tanárra, a ki nagy elődeinek nyomdokán, a prédikátorok ösvényén haladva csupán lelki gyönyörűségből, a magyar nyelv buvárává, munkássává lett. Adja Isten, hogy minél több gyönyörűséget leljen magának, minél több eredménynyel számolhasson be a tudományának, s minél több dicsőséget szerezzen az egyháznak.

Myl.

KÜLFÖLD.

Német egyházi Szemle

(Folytatás)

Mit tanít a biblia?

Jézus mi értünk halt meg.

Márk. 10, 45. az embernek Fia nem jött, hogy neki szolgáljanak hanem hogy ő szolgálja és adná az ő lelkét váltságként árul sokakért.

Máté 26, 28. Ez az én vérem, mely új testamentomnak vére, mely sokaknak bűnök bocsánatára kiontatik.

2 Kor. 5, 14. Isten azt, a ki bünt nem tud vala, tevő mi értünk bünné, hogy mi lennénk Isten igazsága ő benne.

Jézus föltámadása.

Máté 28, 6. Nincsen itt mert feltámadott.

Luk. 24, 34. Föltámadott az Ur bizonynyal.

Apost. Csel 2, 32. Ezt a Jézust föltámasztotta az Isten, mely dolognak mi mindnyájan bizonyosságai vagyunk. I kor. 15, 14. Hogyha a Krisztus fel nem támadott, hiábavaló kétség nélkül a mi predikálásunk. hiabavaló a ti hitetek is.

Jézus istensége.

Ján. 3, 16. Isten úgy szereté e világot, hogy az ő egyetlenegy szülött Fiát adá.

Máté 16, 16. Te vagy ama Krisztus az élő Istennek Fia.

Ján. 20, 28. Én Uram és én Istenem.

Jézus imádásáról

Luk. 24, 52. Ők pedig imádván ötlet megtérének nagy örömmel Jeruzsálembe.
Apost. Csel. 22, 16. Hívd segítségül az ur nevét.

A hitről.

Márk. 2, 5. Mikor pedig látta volna Jézus azoknak hiteket, monda a gutaütöttnek: Fiam megbocsáttok néked a te bűneid.

Ján. 6, 35. A ki hiszen én bennem meg nem szomjuhozik soha.

A megigazulásról.

Róm. 3, 28. az ember megigazul hit által a törvény cselekedete nélkül.

Luk. 18, 14. alájöve ez az ő házához megigazítatva.

Jézus újra eljövetele.

Máté. 25, 13. Nem tudjátok sem a napját, sem az óráját, melyen az embernek Fia eljő.

Márk. 14, 62. Meglátjátok az embernek Fiát eljönni az égnek felhőivel.

Itélet és örökkévalóság.

Máté 25, 46. És elmennek ezek az örök gyötrelemre, az igazak pedig az örök életre.

Mát. 25, 30. A haszontalan szolgát vessétek a külső setétségre; ott leszen sirás és fogagnak csikorgatások.

2 kor. 4, 18. A melyek láttatnak, idő szerint valóok.

I Ján. 2, 17. A világ elmulik és az ő kívánsága is; a ki pedig Istennek akaratját cselekszi, örökké megmarad.

Mit tanítanak a modern theológusok?

Jézus nem a mi bűneinkért halt meg.

A bűn megbocsátása gondolatának semmi köze a Jézus halálához. sem az ő vérenek, sem az ő halálának nincsen megváltó ereje, (Wernle)

A hatalomtól, a mely minden lényt leigáz, az az ember szabadul meg, a ki önmagát legyőzi, Goethének ez a mondása fejezi ki legjobban a dolgot, a melyről itt szó van. (Harnack)

Jézus nem támadott fel a sírból.

Azzal a hagyománnyal, hogy egy meghalt test megelevenül, már leszámoltunk. (Harnack)

Az üresen talált sírbolt az evagélisák találmánya (Wernle)

A föliámadásban Jézus állandó érintkezését látom a tanítványok lelkével. (Bousset)

A feltámadásban való hit a mythikus symbolumnak a jámbor-képzelt által szőtt köntöse. (Pfleiderer)

Jézus nem Isten.

Krisztus istenségéről már nem beszélünk többé. (Bousset)

Jézus, — korlátolt ember, feltűnően erős istentudattal. (Harnack)

Jézus a tisztán emberinek a határait soha sem lépi túl. (Bousset)

Jézust nem kell imádni mint Istent.

Jézus, mivel maga vallásos, emberileg kegyes, nem lehet a vallás tárgya s maga is imádkozván nem lehet imádás tárgya. (Fischer)

Ne ő benne higgyj, hanem csak úgy higgy mint ő.

Jézus soha sem követelte a hitet önmagában mint a hogy az Istenben való hitet követelte.

Jézus egyszerű evangéliomából Pál a Krisztusban való hitet csinálta. (Bousset.)

(Folyt. köv.)

Veres István.

Hajdu Elek emlékezete.

Nem sok kellett, hiszen régen ingott már az egykor szép erős és sudar termet. Csak egy halvány fuwallata az enyészet romboló hatalmának . . . s néhány órai kínos tusakodás után — egy népes család szívetrázó fájdalmára örök álmra záródtak szemei a jó családapának és hü lelkipásztornak. Az a férfiú, aki még néhány rövid évvel ezelőtt maga a megtestesült életerő és viruló egészség volt s kinek még mindnyájan évek hosszú sorát ígértünk, mióta vadászki viszálykodó gyülekezetét a jó békesség fejében önként elhagyá, lassanként aláhanyatlani kezdett, míg végleg letört. Ott tört meg lelki és testi ereje annak a háborgó gyülekezetnek kebelében, ahol fergeteg módjára egymásután feltámadt anarchikus törekvésekkel szemben, — melyek méltán kiérdemelt csekélyke bérének leszállítást tervbe vették, — megküzdenni nem tudott. A madár, ha kiméletlen orvok zavarják ki régi fészkeiből, utána hal. A virág, ha a megszokott talajból, hol mélyen gyökeret vert, újba átültetik, megsínli ezt és hamar elpusztul. Így járt ami tisztársunk és szeretett barátunk is. Az a rövid pár év, mit a szentleányfalvai gyülekezet körében eltöltött, nem volt egyéb, mint lassú hervadás. Levelei miket onnan hozzám intézett, meglegedés és csendes nyugalomról látszottak ugyan beszélni, míg az összetört test és a lélek hü tüköre, az arc ellenkezőről tanuskodott. A sötétlő borut, ami mindannyiszor megjelent bánato ábrázatán, valahányszor csak elhagyott vadászki gyülekezetéről beszélt, csak egy fény sugározta még némileg be, családja iránt érzett forró szeretete. Régi egyházában: Szakálban lett lelkész. Mindössze rövid pár évre szoritkozott itteni működés, amennyiben a fényes belényesi egyház bizalma abba a munkakörbe szólította el, amely a magyar kálvinista egyházegyetemnek egyik legfontosabb végvára, s ahol a református lelkész nemcsak felekezeti, hanem igen fontos nemzeti

missiót tölthet be. Lelkeszi buzgó munkájának ezek a belényesi hamar elröppendő évek képezték legszebb és legáldásosabb részét. Híveink rajongásig menő szeretete vette körül ott őt. Rokonszenves egyénisége, tüzes és lelkes szónoki modora magához bilincselte a más valásúak zömét is. Az akkori görög kath. püspök Olteanu is megszerette s gyakran házában vendégül látta őt. Vajha élete fogytáig ott is maradhatott volna szeretett hívei körében!

De népesedő családja és a nagyon is szűkös lelkészi jövedelem menni sarkalták őt s az erdőháznak egyik jobb jövedelmű lelkészi állását: Vadászt fogadta el.

És ezzel kezdődött meg életében nemcsak a nehéz, de keserű küzdelemnek szakadatlan láncolata is. A nagy családú és buzgó munkájú lelkésztől hívei egy része sajnálta és minden módon elakarta vonni a méltán megérdemelt kenyeret. Több ízben izetlenkedtek vele, hogy lelkészi fizetésének egyik vagy másik részéből valamit engedjen el. Az egyházi hatóságok is több ízben kénytelenek voltak foglalkozni a vadászai áldatlan állapotokkal; de mindég eredménytelenül.

A futóvadvént méltatlanul üldözött lelkésznek eközben saját társai adják meg az erkölcsi elégtételt, midőn egyházmegyei tanácsbíróvá megválasztatják őt. De ez már csak afele őszi halvány sugár volt az elkedvetlenített és testileg is megtört lelkész életében.

Nem akarván tovább is Vadászra a panaszos kenyeret enni, örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy a csekélyebb jövedelmű Szentleányfalvi ref. egyház lelkészi állomását fogadja el. Itt élte le rövid pár évét az Urtól neki engedett napjainak ami jó barátunk, míg nem magához hívta őt. Az, akinek nevét alkalmas és alkalmatlan időben, egyaránt buzgóan hirdette. Az aradi kórházban márczius 26-án déli 12 órakor bekövetkezett halála nemcsak szerető hitvesét Szöcs Etelkát, de 9 gyermekét, 8 unokáját, 2 vejét, egy fiu testvérét Hajdu József vadászai rektort és 3 nővérét, borítá mély gyászba.

Utolsó óhaja az volt, hogy én mondjak ravatalánál pár bucsuszt. Sajnos, hogy a sürgöny, mely oda hívott, nem talált itthon. Nem mehettem el, hogy lelkem igazi, őszinte fájdalomát koporsójánál kiönthessem. Ravatalánál Csécsi Imre aradi lelkésztársunk imádkozott.

Hadd tanuskodjanak azért eme sorok most ama tiszta és önzetlen vonzalomról, melylyel én, az elhunyt jóbarát iránt, mindenkor viseltem. Most már csak hitem lelki szemével nézhetek én innen ő utána. Már elköltözött abba a világba, hol az emberek kicsinyes tülekedése és sokféle rosszakarata véget ért. Az Urnak sokat és sokféleképen háborgatott s 64 évet élt hű szolgálója pihenni tért. Have pia anima.

Dr. Márk Ferencz.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A püspöktől.** (A nagytitiszteletű esperes uraknak). Egyházkerületünk 268—1905 számú végzése folytán azon felkéréssel van szerencsém megkeresni a nagytitiszteletű Esperes urakat, hogy Könyves T. Kálmán debreczeni lelkész, egyházkerületi tanácsbíró „Életem alkonyán” című és a protestáns öntudat ébresztésére szolgáló

munkáját, — melyről, mint vallásoserkölcsi irányu és igazán református szellemű népies olvasmányról nagy előismeréssel nyilatkozott a kritika, egyházmegyék lelkészének, tanítóinak, az egyes községekben levő olvasó köröknek, parochiális könyvtáraknak megszerzésre ajánlani méltóztassanak. Ezen munka, mely 10 elbeszélést foglal magában 3 korona árban szerzőjénél (Debreczen, ispotályi lelkészi hivatal) rendelhető meg. — Az egyetememes konvent főtisztiszteletű és nagymáltóságu elnökségének az egyházkerületi elnökséghez czimezett körlevelét megfelelő példányban küldöm Nagytiszteletűesegedhez, hogy abból minden lelkészi hivatalhoz egy-egy példányt utasítás mellett haladéktalanul szétküldeni méltóztassék. A begyülemző összegeket nagytiszteletű Esperes ur majd egyszerre méltóztassék hivatalomhoz beküldeni. Ezzel kapcsolatosan tudatom nagytiszteletű Esperes urral, hogy Sáfárány Lajos nagyváradi tanítónőképzőintézeti igazgató ur elkészítette s pár nap alatt az esperesi hivatalokhoz közvetlen megküldi kellő számban azon füzetkéket, melyek a Bocskay iskolai ünnepek menetét egyöntetűvé fogják tenni. Lesz a füzetben beszéd a tanító urak részére, versek, stb. a gyermekek számára. Méltóztassék e füzeteket az idő rövidségére tekintettel vétel után minden iskolatanítónak, illetőleg iskolaszéki elnöknek megküldeni. — A nagyméltóságu m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter ur folyó évi április hó 21-én 33805 szám alatt értesített, hogy a folyó iskolai év szünidejében, július hó 2 (második) napjától kezdődőleg három hétre terjedő tanítói és tanítónői továbbképző tanfolyamok fognak tartani, — még pedig a tanítók számára a budapesti I. kerületi, a kolozsvári, bajai és a sárospataki állami elemi iskolai tanítóképző intézetekben; — a tanítónők részére pedig a budapesti II. kerületi, a kolozsvári és a szabadkai állami elemi iskolai tanítónőképző intézetekben. Mindegyik tanfolyamra 50—50 hallgató vétetik fel, a kik közül tanfolyamonkint 30—30 állami költségen nyer az intézet internátusában szállást és étkezést s azonkívül 15—15 korona utazási költségen is részesül. A saját költségükre jelentkező többi hallgatók ingyen szállást nyernek az intézetben, hol mérsékelt áron étkezést is kaphatnak. A fentebb megjelölt tanfolyamokon kívül a rajz és a kézügyesség (slöjd) és énektanítás új irányu módszerének elsajátítása céljából, tekintettel az 1906—07. tanévben életbe lépő népiskolai új tanterv követelményeire, három hétre terjedő külön rajz, kézügyességi és ének tanfolyam fog a kaposvári állami elemi iskolában és a szolnoki állami főgymnáziumnak e célra átengedett rajztermében tartatni. Az

ezen tanfolyamokon résztvevő vidéki tanítók közül 30—30 egyenkint 30 korona segélyben fog részesülni. A felsorolt kilencz tanfolyam bármelyikére velő felvételért folyamodhatnak az ország bármely részében lakó és bármilyen jellegű elemi népiskolánál működő okleveles tanítók és tanítónők. A felvételi iránti bélyegtelen jelentkező beadványok az illető kir. tanfelügyelőnél nyújtandók be, a kinek tankerületében a folyamodó működik. A pályázati határidő 1906. május hó 15 (tizenötödik) napja. Erről a nagytiszteletű esperes urat midőn tudomás és egyházmegyéjük területén működő tanítókkal leendő közlés céljéből értesíteni szerencsém van, kiyáló tiszteletem nyilvánításával vagyok: Debreczen, 1906. április hó 30.

— **Nem jutott legáció.** A mult husvét ünnep alkalmával 10—15 hittanhallgatónak nem jutott legáció. A ki valaha diák volt az tudhatja, hogy milyen keserves sor ez. Az is baj, hogy a nagy diák csak úgy betegen otthon ünnepe, az is, hogy a követségi örömeiktől elmaradt, de legnagyobb baj az, hogy nem tud a széniornál számlát fizetni. Pedig volna sok. Nemcsak a szabó, könyvkereskedő, hanem a sok egyletek, litografált studiumok vagy a tankönyvek és a többi a mi a rováson van. Boldog emlékű nagy papok elérverezett könyvei, ifju poéták hitelbe adott kötetei, lelkes adományok valami jótékony célra és a jó ég tudja, hogy mi? Azért nagyon helyesen teszik a lelkész urak és a presbiteriumok, ha nem igen járulnak hozzá a specifikálásukhoz.

— **A tulipán.** A tulipán magyar nemzeti szimbolummá avattatott a nagy küzdelem napjaiban. Felesleges a felett vitatkozni, hogy mi jögon? Annyit tudunk, hogy kis kálvinista templomainkon a festett mennyezeteken mint diszitési motívum a XVI. századtól elkezdve gyakran előfordul. Arról pedig az utazók tudósítanak, hogy ki a szibériai rónákon ilyenkor tavasszal megfordul, soha el nem felejtí azt a látványt, a mely végtelen mezőkön elé tárul. Egy vérpiros lángoló sík az egész határ, melyben tűzsávként huzódnak által a nyíló tulipán mezők. A ki egyszer ezt a képet meglátta nem felejtí el soha. A mi őseink is jártak ezen a vidéken, lehet valami közünk a tulipán virághoz. De nem erről akarok én most értekezni, hanem arról, a mit ez a virág kijelentene: a függetlenségről és az önállóságról. Nem csak a vámot, hanem tudományt illetőleg is. Mi ebben a tekintetben is az idegentől függünk, még a püsztá forma tekintetében is. Tudós fokokat, kitüntető gradusokat mi nem osztogathatunk. A titulus vitulus nélkül ugyan nem sokat ér, de mi még ennek a kevésnek is

urai nem vagyunk. Mi kivisszük a buzát, azután a többi nyers terményeket, de azután kivisszük az embereket, ki az acélkaru munkásokat és ki a festőket és ki a tudósokat is. Minden afféle uraságotól levetett ócska ruhánálunk, még a hazafiság is. Nagyon itt az ideje, hogy egy kis önállóságra vergődjünk. Lám erre való volna a többek között a debreceni egyetem. Mindezek az elmékedések a tulipánról jutnak eszünkbe, no meg arról a körülményről, hogy egy dr. theologiae iratkozott be a mult héten akadémiánkra. Dr. Borcia Lucian a csernovici gör. keleti egyetemi theol. fakultás promoveáltja. Lám a gör. keletiek nem nemzet, nem is olyan nagyon vergődnek a tudományért, mégis megvan a lehetőség számukra, hogy odahaza tanulhassanak. Dr. Borcia különben magyarul akar tanulni.

— **Lelkészválasztások.** Az április 29-dikén megtartott lelkészválasztás alkalmával Békésen Vince Ödön Diósadi ref. lelkész választatott meg. A választást óriási küzdelem előzte meg, a küzdelemben már-már Márk Ferenc okányi lelkész látszott győztesnek, ki az első szavazásnál csakugyan a legtöbb szavazatot is kapta. Ekkor ugyan is úgy állott a szavazatok száma, hogy Márk-ra esett 758, Vincére 235, Pap Lajos szentesi körlelkészre 221, Lévai Mihályra 94, Bay József-ra 92, Bede Lászlóra 48, vajdahunyadi lelkészre 36. Kolumbán Áronra 16 szavazat: a többi pedig megszözlott. A második szavazás alkalmával Márk ellen az összes többi pártok egyesültek és győzött Vince Ödön, ki bár az erdélyi egyházkerületben szolgál debreceni főiskolánk tanítványa és esküdtfelügyelője volt. Kivánunk neki szerezését és kívánjunk különösen, hogy a ketté szakadt békési gyülekezet a lefolyt választási harcok után találja meg elvesztett békéjét és nyugodalmat. Feltétlen bizonyos, hogy ez sokkal könnyebb volna ha a nagy egyházak külön parókiákra lennének felosztva, a mely felosztás a hivatal természetéből is folyik: de igysem lehetetlen. A lelkészeknek meg kell érteniök egymást, ha pedig ök meg értik, a gyülekezet is elcsendesül. Egy másik lelkészválasztásról is vettünk értesítést: Balog Gábor tanító ur értesít, hogy a Székelyi egyházba (Felső Szabolcs) Varga Péter Mándoki helyettes lelkész választatott meg. Szívööl üdvözlöjük.

— **Egyházmegyei közgyűlés.** A békésbánáti egyházmegye folyó hó 19-én és 20-án Hódmezővásárhelyen gyűlést tartott. A gyűlésen a békési egyház képviselőiben megjelentek: Dr. Szegedi Kálmán, Körber Tivadarl Kecskeméti Ferenc és Hidvégi Imre. A gyűlés főtárgyát a békési papi fizetésének leszállítása képeste. Az ügyet a gyűlés a békési egyházhoz tette vissza.

— **Halálozások a pápai főiskolában.** A közel mult napokban két gyászeset is fordult elő a pápai főiskola kebelében. Március 18-án Popovics Géza főgimnáziumi helyettes tanár hunyt el 23 éves korában Hajdunánáson. Március 19-én pedig Szalóky Dénes VII. oszt tanuló halt meg 19 éves korában. Derék tanárt és szorgalmas tanuló vesztett bennük a főiskola.

Tartalom-jegyzék: A szívárvány. Vándor. — Uj élet. Ferenczy Gyula. — A tiszadadi lirtok ügye. — Tárca: A régi egyházi jegyzőkönyvek meg a kisújszállási templomépítés. — Dr. Baresa János. — Közéleünk: Az érmelléki ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Diószegi pap. — Irodalom. — Külföld: Német egyházi szemle. Veress István. — Hajdu Elek emlékezete. Dr. Márk Endre. — Különtélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A kecskeméti ev. reform. egyház presbyteriuma pályázatot hirdet a halálozás folytán megüresedett énekvezér-vallástanítói állásra, melynek

A) Javadalma, I. mint énekvezérnek:

1. Tiszteséges szabadlakás.
2. Talfájában fekvő mintegy 16 hold területű földbirtokok haszonélvezete, melynek földadóját és egyéb közterheit az egyház viseli.
3. 12 köbméter az az tizenkettő köbméter kemény tűzifa.

4. Temetési jövedelem:

- a) kis imás, kis harangos temetésért 1 k.
- b) kis imás, Szappanos-harangos temetésért 2 k. 40 f.
- c) kis imás, nagy harangos temetésért 3 k.
- d) nagy imás temetésért közönséges énekléssel 5 k.

e) nagy imás temetésért kis kántussal 10 k.

5. Legátus ellátásáért a három főünnepben évenként 36 k.

II. mint vallástanítónk:

6. Készpénzben az egyházi pénztárból évenként 1000 korona az az egyezer korona, évnegyedenkénti részletekben előre kiszolgáltatva. Korpótlék 2—5 évenként öt izben 100 k. szóval egyszáz korona.

B) Kötelességei I. mint énekvezérnek:

A templomi istentiszteletek alkalmával ugy vasárnap, mint köznapokon délelőtt és délután a gyülekezeti éneklésnek orgonával kísért vezetése.

Temetéseknél a fenálló gyakorlat szerinti éneklés vezetése, az orgona általa begyakorolt éneklő deákokkal.

A temetéseknél tartozik az énekvezér személyesen jelen lenni, azonban, a ha vallástanítói elfoglaltságnál fogva, egyszerűbb u. n. kis imás temetés alkalmával meg nem jelenhete; az éneklő deákok közül az erre legalkalmasabbal magát helyettesíttetni tartozik.

II. mint vallástanítónak:

A községi népnevelési intézetekbe és az áll. polg. leányiskolába, s az ezzel kapcsolatos elemi leányiskolába járó ev. reform. vallásu

növendékeknek az egyházi vallásos éneklést heti 10-12 órában tanítani, esetleg ez óraszámig a tanterv szerint vallástani tárgyat valamely osztályban oktatni.

A menyiben az ezen állást elfoglaló énekvezér-vallástanító népiskolai oklevéllel rendelkezik s az országos tanítói nyugdíjintézetbe felvétetik biztosított az egyház részéről a törvényszerű fentartói hozzájárulás, mely esetben a vallástanítói egyezer korona és a korpótlékok erejéig lesz nyugdíj igénye.

Ezen énekvezér-vallástanítói állást elnyerni óhajtó pályázók keresztlevelel, egészségi, szolgálati és erkölcsi bizonyítvány, valamint szak-képzettséget igazoló s esetleg néptanítói képesítésről szóló oklevelükkel felszerelt kérvényüket f. évi május 31-ik napjáig, a presbyterium elnökségéhez címezve küldjék be, kérvényükben arra is kiterjeszkedvén, hogy a presbyterium meghívására kötelesek lesznek próbaéneklés és orgonázás céljából a kitűzött határidőben megjelenni.

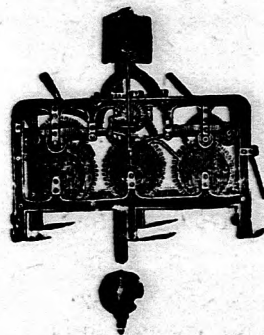
A megválasztott állását f. év szept. hó első napján köteles elfoglalni.

Kelt Kecskeméten az ev. reform. egyház presbyteriumának 1906. évi április 22-én hozott határozata alapján.

Az elnökség.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belelegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely egyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszerárában Debreczen az Arany egyszarvuhoz.

Toronyórák

palota-, városközi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

== gőzerő berendezéssel ==

Budapest, VII., Csömöri-ut

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s. kifogástalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges díszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

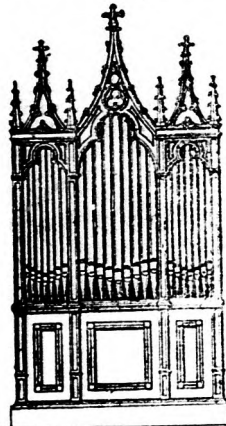
Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — ár. számítások a különleges munkákhoz, — mint **Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, Kívárat szerinti stylusban, levéltári írománytartó fedeleket.**

Országh Sándor

orgona- és hangszergyáros
es. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1886. évi kiállításon „nagy díszoklevéllel” és Ferencz József lovag „renddel” kitüntetve, az 1904. évi veszprémi kiállításon aranyéremmel kitüntetve

azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Készít kellemes és tömör hangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb

orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több új orgona lett megrendelve és készítve.

Árjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

es. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitűnő hírnevnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szolid-ságnak olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények Fözött fentartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olesóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruí versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű céget.

NEUMANN M es. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTVA 1851-ben.